

Kompetencje i zadania członków spółki akcyjnej

I. Ogólna charakterystyka spółki akcyjnej

Istnieją różne formy prowadzenia działalności gospodarczej. Jedną z takich form, moim zdaniem najciekawszą, reprezentuje spółka akcyjna. Podstawowym źródłem regulacji prawnej tej spółki są przepisy art. 307–490 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych¹ (dalej k.s.h.).

Spółkę akcyjną można zdefiniować jako spółkę kapitałową, która tworzona jest z myślą o większych przedsiębiorstwach, wymagających zaangażowania większego kapitału oraz przeznaczoną z reguły dla dużej liczby wspólników zwanych akcjonariuszami. Prawa udziałowe tych akcjonariuszy są wyrażone w dokumencie, zwanym akcją, stanowiącą papier wartościowy, który jest wydawany przez spółkę.

Kapitał zakładowy w omawianej spółce wynosi co najmniej 100 tysięcy złotych. Prawne wyodrębnienie kapitału akcyjnego polega na tym, że jego wysokość z podziałem na akcje o równej wartości nominalnej musi być określona w statucie spółki jeszcze przed jej rejestracją. Ponadto, kapitał ten musi faktycznie istnieć w trakcie funkcjonowania spółki. Cecha stałości kapitału sprowadza się natomiast do tego, że wszelkie zmiany w składzie osobowym akcjonariuszy nie mają wpływu na wysokość tego kapitału².

Spółka akcyjna jest osobą prawną – wyodrębnionym organizacyjnie, prawnie i majątkowo podmiotem prawa. Jest z tej racji po-

¹ Dz. U. z 2000 r., nr 94, poz. 1037 z późn. zm.

² W. Pyzioł, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo spółek*, Bydgoszcz 2005, s. 372.

datnikiem podatku dochodowego od osób prawnych. Natomiast zyski z udziału w niej – wypłacana akcjonariuszom dywidenda – są dodatkowo opodatkowane podatkiem dochodowym od osób fizycznych.

Działalność spółki akcyjnej nie musi się wiązać z osiągnięciem celu gospodarczego, ale może dotyczyć każdego prawnie dozwolonego celu, np. kulturalnego, naukowego, wypoczynkowego. Należy również podkreślić, że spółka akcyjna jest podstawowym mechanizmem prawnym tworzenia struktury rynku pieniężnego oraz rynku kapitałowego. Wynika to z faktu, że prawo wyznacza formułę prawną spółki akcyjnej jako jedyną możliwą dla takich instytucji finansowych, jak:

- 1) banki, które nie są bankami państwowymi czy spółdzielczymi,
- 2) giełdy papierów wartościowych,
- 3) spółki prowadzące rynek pozagiełdowy,
- 4) Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych,
- 5) domy maklerskie,
- 6) towarzystwa funduszy inwestycyjnych,
- 7) towarzystwa emerytalne,
- 8) narodowe fundusze inwestycyjne,
- 9) fundusze przemysłowe³.

Wybór przez ustawodawcę formy spółki akcyjnej jako wyłącznej formy prawnej jest podyktowany przekonaniem, że inne typy spółek handlowych ze względu na mniejsze możliwości pozyskania kapitału nie byłyby w stanie prowadzić działalności w przedmiocie przedsiębiorstwa spółki bez szkody dla ochrony interesów wierzycieli.

Jednym z obligatoryjnych organów spółki akcyjnej jest zarząd. Art. 368 k.s.h. stanowi, iż zarząd prowadzi sprawy spółki i reprezentuje ją na zewnątrz. Zarząd składa się z jednego albo większej liczby członków. Do zarządu mogą być powołane osoby spośród akcjonariuszy lub spoza ich grona. Członków zarządu powołuje

³ W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo...*, s. 378.

i odwołuje rada nadzorcza, chyba że statut spółki stanowi inaczej. Powoływanie zarządu przez członków rady nadzorczej jest o tyle pozytywne, że ogranicza to do pewnego stopnia powstawanie konfliktów pomiędzy zarządem jako organem wykonawczym i radą nadzorczą jako organem kontroli⁴. Z uwagi jednak na możliwość innego uregulowania kwestii powoływania członków zarządu są spółki, w których zarząd jest bezpośrednio powoływany przez walne zgromadzenie akcjonariuszy. Podkreślenia wymaga, że powołanie zarządu przez walne zgromadzenie z reguły wzmacnia pozycję zarządu w spółce. Wynika to stąd, że zarząd wywodzi swój mandat bezpośrednio od akcjonariuszy.

II. Kompetencje i zadania członków zarządu

1. Prowadzenie spraw spółki

Artykuł 368 § 1 k.s.h. stanowi, iż zarząd prowadzi sprawy spółki akcyjnej. Przytoczony przepis zawiera domniemanie kompetencyjne organu zarządzającego tzn. do kompetencji zarządu należą wszystkie sprawy, które nie zostały przyznane innym organom spółki (walnemu zgromadzeniu i radzie nadzorczej) na mocy postanowień statutu i przepisów prawa, a leżą w zakresie prowadzenia spraw spółki⁵.

Art. 375¹ k.s.h. wskazuje, iż walne zgromadzenie i rada nadzorcza nie mogą wydawać zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki – chroni kompetencje zarządu i zasadę podziału władzy. Prowadząc sprawy spółki członkowie zarządu działają kolegialnie (zgodnie z art. 371 § 1 Kodeksu spółek handlowych). Jeżeli zarząd jest wieloosobowy, wszyscy jego członkowie są obowiązani i uprawnieni do wspólnego prowadzenia spraw spółki, chyba że statut stanowi inaczej. Każdy członek zarządu jest równouprawniony w zakresie prowadzenia spraw spółki.

W praktyce spółki same określają w odrębnych uchwałach i regulaminach zarządu zakres spraw jakimi będzie się zajmował

⁴ S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *op. cit.*, s. 301.

⁵ J. Okolski, M. Modrzejewska (red.), *Prawo handlowe*, Warszawa 2012, s. 507.

każdy z członków. Jest to podział o charakterze wewnętrznym i nie ma znaczenia w kontaktach spółki z osobami trzecimi. Art. 371 § 1 k.s.h. przewiduje możliwość ograniczenia, bądź też wyłączenia prawa i obowiązku do prowadzenia spraw spółki przez jednego lub więcej członków zarządu.

Jeżeli chodzi o prawo zarządu do prowadzenia spraw spółki to jest ono uregulowane w art. 368 § 1 i art. 371 k.s.h. i oznacza podejmowanie decyzji gospodarczych, a także kadrowych oraz szeregu czynności faktycznych. Jeżeli zarząd jest wieloosobowy a statut spółki nie stanowi inaczej, wszyscy jej członkowie są obowiązani do wspólnego prowadzenia spraw spółki. Prowadzenie spraw spółki ma więc z założenia charakter kolektywny, bez względu na rodzaj spraw⁶.

Warto zaznaczyć, iż uchwały zarządu zapadają bezwzględnie większością głosów, chyba że statut stanowi inaczej (art. 371 § 2 k.s.h.). Może on przewidywać, że w razie równości głosów rozstrzyga głos prezesa zarządu⁷. Statut może również przyznawać prezesowi zarządu określone uprawnienia w zakresie kierowania pracami tego zarządu.

Należy podkreślić, iż szczegółowy tryb pracy zarządu może określać regulamin, uchwalony przez walne zgromadzenie, radę nadzorczą lub sam zarząd.

2. Reprezentacja spółki

Jednym z podstawowych obowiązków nałożonych na członków zarządu jest reprezentacja spółki. Przez reprezentację spółki należy rozumieć „dokonywanie czynności prawnych, a w szczególności zawieranie umów, składanie i przyjmowanie oświadczeń woli oraz występowanie przed sądami, organami administracji rządowej czy samorządowej”⁸.

⁶ W. Katner (red.), *Prawo cywilne i handlowe w zarysie*, Warszawa 2011, s. 127.

⁷ Tamże.

⁸ W. Pyzioł (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 744.

Forma tej reprezentacji jest kształtowana dowolnie przez poszczególne statuty spółek, tym niemniej zgodnie z zasadą wyrażoną w kodeksie spółek handlowych, jeżeli zarząd jest wieloosobowy wszyscy jego członkowie są obowiązani i uprawnieni do wspólnego prowadzenia spraw spółki, chyba że wspomniany zapis w statucie stanowi inaczej.

Istotne jest, iż prawa członka zarządu do reprezentacji spółki nikt nie może pozbawić bez jego zgody. Z tym jednak, że takie ograniczenie będzie miało jedynie znaczenie w stosunkach wewnętrznych w spółce, ponieważ na zewnątrz takiego prawa członka zarządu nie można ograniczyć. W praktyce polega to na tym, że zawarcie przez inny podmiot umowy ze spółką reprezentowaną przez dwóch członków zarządu, z których jeden ma nieujawnioną w statucie ograniczoną zdolność do reprezentacji, jest ważne.

Zgodnie z art. 205 § 1 k.s.h. oraz z art. 373 § 1 k.s.h. jeżeli umowa (statut) spółki nie zawiera żadnych postanowień w tym przedmiocie, do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu (tzw. reprezentacja łączna) albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem (tzw. reprezentacja mieszana). Przepisy kodeksu spółek handlowych dotyczące sposobu reprezentacji spółek kapitałowych stosuje się zatem tylko wtedy, gdy umowa (statut) spółki nie reguluje tej kwestii w sposób odmienny i tylko wtedy, gdy zarząd jest wieloosobowy. W przypadku zarządu jednoosobowego sytuacja jest bowiem prosta – spółka może być zawsze reprezentowana przez członka zarządu działającego samodzielnie (tzw. reprezentacja samoistna).

Bardzo często kodeksowe reguły reprezentacji są zastępowane odpowiednimi postanowieniami umowy (statutu) spółki. Decydując się na takie rozwiązanie należy pamiętać, że niedopuszczalne jest pozbawienie członka zarządu prawa do reprezentowania spółki ze skutkiem wobec osób trzecich (art. 204 § 2 k.s.h. i art. 372 § 2 k.s.h). Przepisu tego nie można jednak rozumieć w ten sposób, że każdy z członków zarządu ma indywidualne prawo do

reprezentacji spółki. Taka interpretacja wykluczałaby jakąkolwiek możliwość modyfikowania sposobu reprezentacji, ponieważ już nawet reprezentacja łączna byłaby ograniczeniem prawa członka zarządu do reprezentacji. Skutkiem tego przepisu jest natomiast to, że członek zarządu wobec osób trzecich zawsze może skutecznie reprezentować spółkę we wszelkich czynnościach sądowych i pozasądowych przestrzegając określonego sposobu reprezentacji (np. współdziałanie z drugim członkiem zarządu). Ograniczenie prawa reprezentacji członka zarządu będzie natomiast skuteczne tylko w stosunkach wewnętrznych (dotyczy to np. zakazu zawierania określonych umów przez danego członka zarządu). Naruszenie takiego zakazu nie wpływa zatem na ważność czynności prawnej dokonanej przez spółkę, ale może stanowić podstawę odpowiedzialności członka zarządu wobec spółki.